

Frösåkers Hembygdsförening Östhammar

Medlemsblad
2015

Pris: 60 kr

Innehållsförteckning:

Ordförande har ordet

Planerade aktiviteter 2015

Årsbokslut för Frösåkers Hembygdsförening

Frösåkers Hembygdsförening 90 år

Farmor och farfar i Stenbacken, Masugnen Harg

Sjung-John i Marka by

Några korta berättelser från förr

Bautastenen vid Lilla Lugnet Börstil

Hökhufvuds poststation 1875- 1879

En 1000-årig båtstäv

Fler artiklar och berättelser i Medlemsbladet

Östhammar i bild på 1920- talet

Verksamhetsberättelse 2014

Föredragningslista årsmötet 2015

Ansvarig utgivare:

Karl-Fredrik Ingemarsson

Ordförande i Frösåkers Hembygdsförening

Stolt samarbetspartner kring historien - och framtiden

Svensk Kärnbränslehantering AB

ORDFÖRANDE HAR ORDET

Mitt tredje år som ordförande har varit trevligt, lärorikt och spännande. Styrelsen har varit ett gott stöd i min roll som ordförande. Många kontakter inom och utanför vår förening har förevarit under året gällande hembygds och fornminnesfrågor dessa har givit mig och styrelsen förstärkta insikter och kunskaper, tänk vad mycket kunskap och vetande som finns hos människor runt om i vår närhet gällande vår hembygd och dess historia.

Nationaldags firandet 6 juni genomfördes med mig som talare. Jag hoppas mitt budskap om vikten att förstå vår historia och de svårigheter människor då hade bara för 100 år sedan, uppmanar till att förstå värdet av att visa tolerans och medmänsklighet i dagens Sverige. Vi hade tur med vädret och solen lyste när fanborgen med Lions och Kurt Holgerson i täten kom med musikkåren gående från torget. Musiken underhöll, kaffe serverades, evenemanget avslutades vår nationalsång. Sverige är fantastiskt.

Hemvändaredagen avhölls den 27 juli. Temat för året var att visa upp de affärsskyltar föreningen har från butiker och verksamheter som förevarit i staden tidigare. Torbjörn Forsman talade och berättade om respektive skylt och den affärsinnehavare som haft denna, många igenkännanden kom från de som deltog i evenemanget. Kort från hammagasinet som just brunnit förevisades. För underhållningen stod Ragnhild Sjögren och Lill Bengths trio för dagen förstärkt med klarinett, mycket fin sång och musik som tyvärr fick ett för tidigt avslut på grund av regn.

Under sommaren har under sex veckoändar fredag till söndag, hembygdsgården varit öppen med möjlighet att fika och se våra samlingar. Ett stort tack till de som ställt upp för att göra detta möjligt. Min målsättning är att vi i framtiden skall kunna ha vår fina hembygdsgård än mer tillgänglig och att visning av våra fina samlingar skall komma fler tillgodo. Ett exempel på detta är den utökade kontakten med skolan, som vid två tillfällen förlade sin hemkunskapsundervisning ihop med förvisning av föremål på museet.

En uppskattad verksamhet var öppethusdagen vid marka torpet den 21 september, Värlingsö Marka Båtsmanstorp, rote 100 i Roslagens Norra Båtsmanskompani. I år hade vi glädjen att från Valö Forsmarks hembygdsförening få ta emot en 1000 år gammal 2 meter lång båtstäv, som hittats i Marka. Vi förevisade och berättade om båtsmanstorpets och historien kring båtsmän och vilka som bebott torpet beskrevs. Korv och kaffe serverades till allas stora glädje.

Studiecirkel med inriktning av att intervjua seniora personer med god insikt om Östhammars historia har genomförts och dokumenterats, detta är en verksamhet jag hoppas vi kan fortsätta med under kommande verksamhetsår. Den studiecirkel som är startad med syfte att få våra samlingar bättre och mer lättillgängliga pågår. Vår målsättning är att fotografera och dokumentera hus för hus med inventarier och för dessa skapa en pärm. Syftet är att dessa skall vara stöd för de som skall guida och visa vad som finns på hembygdsgården, museet. Känner du att du vill delta i detta arbete hör av dig till mig eller vår sekreterare.

Många föremål har under året skänkts till föreningen, tack för detta.

Jag vill som avslutning rikta ett stort tack till alla ideella krafter som bidragit och som gör vår verksamhet möjlig. **Tack**

Planerade aktiviteter 2015

15 februari (söndag) kl. 13.00

Årsmöte i Missionskyrkan Östhammar.

Februari-November Studiecirkel

”Hembygdsmuséets hus och inventarier”

4 - 5 maj (mån-tis) från kl. 9.00

Städdagar inom- och utomhus vid Hembygdsgården.

14 maj (torsdag) Gökotta

Samling kl. 06.00 parkeringen Konsum

20 maj (onsdag) Hembygdsgården

18.00 temavisning av muséet

6 juni (lördag)

Sveriges Nationaldag firas traditionsenligt vid Hembygdsgården.

20 juni Midsommardagen

Ekumenisk friluftsgudstjänst vid hembygdsgården

26 juli (söndag) kl. 12.00 – ca 16.00

90 års jubileum och Hemvändardag

Öppet museum fredag-söndag kl. 12-16

3-5 juli, 10-12 juli, 17-19 juli, 24-25 juli, 31 juli-2 augusti

26 augusti (onsdag) Hembygdsgården

18.00 temavisning av muséet

13 september (söndag) kl. 12.00 – ca 15.00

Öppet Hus

Visning av Båtsmanstorpet i Marka

27 september (söndag) kl. 11.00 – ca 15.00

Formminnesexkursion

Samling Hembygdsgården 11.00

Ytterligare information kommer i Annons

Nytt och på föreningens hemsida

www.hembygd.se/frosaker

Årsbokslut 2014-12-31

Intäkter	Kronor
Medlemsavgifter	26 500
Servering	13 478
Övrig försäljning	10 369
Bidrag o gåvor	1 680
Summa	52 027
Ränteintäkter	2 504
Summa intäkter	54 531

Kostnader	Kronor
Evenemang	4 035
Annonser	1 994
Kontorskostnader, porto	1 418
Elkostnader	12 258
Vattenavgifter	3 567
Fastighetsskötsel	1 527
Trycksaker	14 502
Försäkringspremier	6 482
Bankkostnader	925
Övriga kostnader	6 007
Summa kostnader	52 715

Årets resultat 1 816

Eget Kapital

Ingående balans 289 079

Årets resultat 1 816

Utgående balans 290 895

Medlemsavgiften för 2015 är 100 kr

Kontakta kassören eller sätt in pengarna på pg 491 86 29-9 om Du vill bli medlem.

Kom ihåg att ange namn och adress på inbetalningskortet.

Frösåkers hembygdsvörening 90 år

av Karl-Fredrik Ingemarsson

Vår förening fyller 90 år och jag skall här beskriva lite om bildandet och vad vi planerar för aktiviteter för att fira jubilarer.

Att vi är en av de äldsta hembygdsvöreningarna med en stolt och ärorik historia förpliktar. De samlingar och byggnader som uppförts på, som det står i en del dokument, västra berget ovanför staden på den gamla svinhagen för Östhammars borgare, är imponerande och representerar väl vår bygds gemensamma historia.

Låt mig börja med föreningens bildande.

1 dec 1824 i Rådhuset hölls ett första möte med några av handlaren Tor Schram kallade personer, som bildade en interimstyrelse.

Vid mötet valdes Tor Schram till ordförande och kamrer David Blomqvist till sekreterare.

§3 Beslutades att föreningens verksamhetsområde skulle omfatta Frösåkers tingslag.

§4 Föreningens namn skulle bli Frösåkers Hembygdsvörening.

Vid ett påföljande möte samma dag presenterades ett förslag till stadgar från interimstyrelsen och som man där uttryckte det, att efter några justeringar antaga följande:

§ 1 "Frösåkers hembygdsvörening har till uppgift att till i Östhammar för ändamålet upplåten plats samla och bevara samt sammanföra till ett helt allt som anses lämpligt belysa Frösåkers bygdens eller provinsens historia och utveckling genom tiderna"

22 december 1924 hålls ett styrelsemöte med närvarande Tor Schram, Reinhold Sundberg, Gustav Holmerts, Sam Andersson och David Blomqvist.

§ 2 lyder Styrelsen uppdrog att av t. f. stadsfiskalen inköpa gamla tingshuset för högst det pris hr. Johansson begärt 800 kr.

§ 4 lyder Beslutades att hos Stadsfullmäktige begära att upplåtande åt föreningen av ett område i Västra bergen och uppdrogs åt hr. Ordf. att uppsätta en skrivelse till S.F. vilken skulle av samtliga i styrelsens medlemmar undertecknas.

Här ser vi grunden för den förening som givit så mycken glädje i underåren, en förening som tillskapat så fina samlingar och allt detta baserat på insatser av många ideellt arbetande medlemmar.

En jubileumsskrift kommer att tas fram till den högtidsdag och jubileumsfest som i årets program är satt till den 26 juli. Då är alla välkomna att tillsammans fira föreningens 90 års jubileum.

"Frösåkers hembygdsvörening har till uppgift att till i Östhammar för ändamålet upplåten plats samla och bevara samt sammanföra till ett helt allt som anses lämpligt belysa Frösåkers bygdens eller provinsens historia och utveckling genom tiderna"

Farmor och farfar i Stenbacken, Masugnen Harg

av Lena Calmestrand

Bilden på Stenbacken i byn Masugnen, Harg speglar tydligt hur jag minns tiden hos min farmor och farfar, Ida och Johan Borg. Trots att jag växte upp i Stockholm är det från Stenbacken som jag har många av mina barndomsminnen och det var alltid till Masugnen vi begav oss så fort pappa var ledig. Vår som höst, sommar som vinter tog vi tåget från Östra station. I början gick tåget hela vägen ända till Illersättra och vidare till Hargshamn men mot slutet av 1950-talet blev det rälsbuss den sista biten till Illersättra där farfar väntade med cykel eller spark beroende på årstid. Ofta bjöd farmor oss på de godaste av våfflor när vi kom fram. Jag tyckte så mycket om min farmor. Hon kunde virka spetsar med den tunnaste virknål man kan tänka sig och det fina garnet hade hon i en vacker gammal plåtburk där hon lät tråden

gå upp genom ett hål i locket. Farmor vävde mattor på en gammal vävstol som farfar en gång hade köpt till henne för en krona strax efter att de gift sig 1907. På vintern hade hon vävstolen i köket och på sommaren i verkstan, huset på berget. Under de långa mörka vinterkvällarna drömde hon om sommaren när hon kunde få sitta i verkstan och väva. I verkstan hade min farfar haft sitt skomakeri. Han blev byskomakare precis som sin morfar Eric Gustaf Edin. Det berättas att Eric Gustaf hade kommit gående från Börstil hösten 1849 med flyttningsbetyget på fickan. Hos skomakarmäster Lars Hammar i Hammarlund blev han först skomakargesäll innan han gifte sig med Lovisa Löfberg och köpte Stenbacken i början av 1860-talet. Farmor vävde också lakan som blev till det vackraste linnetyg, sprunget från lin som

hon själv odlat och spunnit tråden till. Jag minns att farmor använde uttrycket ”som man sår får man skörda” i många olika sammanhang.

Här i Stenbacken växte min pappa och hans tre syskon, Anna, Valdemar och Greta, upp. Det var långt till affären och långt till skolan i Stockby. Höst och vår gick barnen den långa vägen genom skogen. Tänk mörka vintermornar när snön låg djup, vinden bet i kinderna och mörkret var kompakt; då var det bara att försöka klä sig varmt och lysa sig med lyktan. Sedan bar det av de sju kilometrarna enkel väg till skolan, men när isen bar kunde de ta genvägen över Stockbysjön. Vägen till skolan gick förbi torpet Fåhusäng. Tänk om våarna när solen började värma då fick vi hoppa på spänger där för att inte trampa på ormarna. Det var massor av ormar, huggormar och jag var så rädd” berättar min faster Greta.

1959 sålde farmor och farfar sina kor och flyttade till Järnboden. Farmor hade glatt sig så åt att ”få flytta fram” som hon uttryckte sig. Men hon var då redan märkt av sjukdomen och skulle inte få leva så länge till. Inte tror jag heller det blev som hon hade tänkt sig. Farmor hade magcancer och när grannarna fick veta det fick hon inte använda det gemensamma dasset som låg i närheten. ”Det luktade så sa man”. Så farmor och farfar fick istället börja gå till ett dass som låg på andra sidan järnvägen. Järnboden var ett vitt kallt stenhus och inte alls lika trivsamt som Stenbacken.

Jag besökte farmor sommaren 1961 när hon låg på Östhammars lasarett. Jag kan än idag se henne framför mig där hon ligger med de smala armarna utsträckta på täcket.

Hon var så utmärklad och såg ut som en liten fågelunge. Jag glömmer det aldrig.

När jag idag tänker tillbaka på farmor i Stenbacken så känns hon som livet självt. Det som fanns där då står för något som vi idag har förlorat. Farmor lärde sig aldrig cykla så hon fick alltid gå, vart hon än skulle. Skulle hon ner till Harg och handla fick hon gå vägen ner till Illersättra och så ”banan” som man sa, ner till Harg. Det tog minst en halvdag. Men då hade man gott om tid. Jag tyckte det var så konstigt att farmor inte kunde cykla och när hon och farfar skulle någonstans tillsammans så gick han alltid långt före henne och det såg så märkligt ut.

Än idag kan jag känna hur farmors mjöl luktade. Mjölet förvarades i en tunna i visthusboden. Boden låg på hörnet av ladan och två stora flata stenar ledde upp till dörren. Där inne stod tunnan med trälock på. Det var en så mäktig känsla att få gå in i den boden. Jag är så tacksam över att jag har fått uppleva livet i Stenbacken. Det har präglat hela mitt liv.

Meningen är att jag ska fortsätta skriva om Stenbacken, Masugnen och Harg. Hitintills har det blivit två arbeten; ”Harg år 1900”, som bygger på Hargs församlingsbok och upptar alla de som bodde i Harg det året och ”Harg, vår bygd”, som bygger på berättelser, intervjuer och tidningsartiklar som skolbarnen samlade in under åren 1958-66 och som publicerade i tidskriften Vår bygd. Planer finns på en tredje bok om Harg.

Har du något som du vill berätta så hör gärna av dig på mail till lena.calmestrand@gmail.com eller telefon 0520/44 16 21.

Sjung-John i Marka by

av J Roger Toll

David Gerhard Toll, född den 23 januari 1893 i Tulka, Häverö socken.

Han var den äldste son till sjömannen Carl Alfred Toll och Hilda Lindström i Tulka Häverö socken.

David G Toll gick till sjöss i unga år, och inskrevs på Sjömanshuset i Stockholm den 28 december 1910 under nr. A:172.

Samma dag mönstrar han som kolare ombord i S/S Najaden i Stockholm, men fartygets hemort var Hälsingborg. Hon var byggd av järn i Howden år 1883 under

namnet Merchant Prince. Tonnaget uppgavs vara 1 612,42 brutto och 1 105,09 netto registerton med måtten 78.19 x 11.02 x 5.40 meter.

Tolls tjänstgöring varade sedan fram till 2 maj 1911 då han avmönstrar i Hälsingborg. Sedan dröjde fram till den 21 januari 1912 då han mönstrar som kolare i S/S BELLE i Stockholm, men fartygets hemort var Kristianstad. Någon avmönstring finns ej noterad. Inte heller några data om fartyget.

David Gerhard Toll

Fotograferad vid Komministergården i Norrby i samband med konfirmationen den 29 April 1907

Samma år den 21 oktober mönstrar han ännu en gång, som kolare denna gång ombord i S/S FORE i Stockholm samt avmönstrade där den 21 januari 1913. Fartygets hemort var Göteborg och ägdes av Ångfartygsaktiebolaget Heimdal. Fartyget var byggt i New Castle år 1905 under namnet ESLINGTON och uppmätt till 747,90 brutto och 506,14 netto reg. ton med måtten 59.67 x 9.32 x 3.66 meter. Den 14:e december 1914 mönstrar han som lämpare ombord i fartyget S/S LIBRA i Nyköping, men dess hemort är Hälsingborg. Hon var byggd av järn år 1882 i South Shields under namnet WILBERFORCE. Hon var betydligt större än det föregående fartyget, 1 428,09 brutto o 937,37 netto registerton med måtten 74.74 x 11.00 x 5.83 meter. Någon avmönstring är inte noterad. Nästa mönstring blir också som lämpare och den sker redan den 3 januari 1915, vilket kan tyda på att han rymt från det föregående fartyget. Denna gång blir det i S/S SWANBRIDGE från Hälsingborg. Hennes tidigare namn var HELLENES och byggd i Sunderland år

1884 av järn. Brutto 1 961,85 och netto 1 429,78 med måtten 82.46 x 12.30 x 5.74 meter, vilket var det största fartyg han kom att tjänstgöra på.

Sin sista resa gör han på S/S LIZZIE från Landskrona, men byggd i Fevig i Norge år 1901 av järn. Hennes tonnage var 1 230,90 brutto och 907,84 netto med måtten 70.81 x 10.40 x 5.11 meter, samt redades av Rederi. AB Lizzie. Hans tjänst blev där som eldare och varar från den 20 juli 1915 i Hälsingborg och fram till den 1 mars 1916 i Göteborg, där han avmönstrar. På grund av dålig syn blev han också frikallad från militärtjänsten och skriven i Tulka fram till 1926. Därefter överförs till obefintlighetsboken i Häverö församling, där han också kom att kvarstå ända fram till den 7:e februari 1941 då han noteras som boende i Börstil socken.

Långt senare har det framkommit att han redan omkring 1919-20 befann sig i Marka, Hargs socken. Sedan han lämnat sjölivet är det dock känt att han under några år skall ha gått på luffen och sysslat med försäljning av trådarbeten s.k. luffararbeten. Det var under denna vand-

ring han till slut hamnade vid Marka i skraddare Söderbloms kök. David Gerard Toll – misstrodd men ärlig man i Marka. Kristina och Anders Jansson, Kristinedal i Marka hade en son John som kommit på sned i livet. Odåga – på luffen i fängelse – och kom ej hem.

Kristina var nu ensam sedan maken hade gått bort. Skraddar Söderbloms och Anders Jansson hade Östhammars tidning tillsammans. Då Kristina en dag kom till skraddar Söderbloms efter tidningen, sitter där på soffan en skäggig och smutsig man. Hon ser – som hon tror – sin egen sedan länge försvunne son John. Arg och glad säger hon – jasså här sitter du och inte tänker komma hem – men nu är du så god och följer med hem och nu med det samma. Motvilligt följde han med – fick göra sig ren – fick mat. Blev kvar. Han gjorde allt för att hjälpa henne, tjänade dräng i byn hos Gustaf Andersson och Edvard Gustavsson, även i Norrskedika hos Axel Janssons och duktig att arbeta. Åren gick och alla trodde allt var rätt. Endast han, som kallades Andersjans John visste.

Det kom böter som skulle betalas. Utan att säga något betalade han av sin lön, men det var rätte sonens böter. Så småningom avled mor Kristina och när Jenny Gustavsson, i byn som var den enda som Toll litade på i Marka, sa då att nu skall du väl köpa en riktigt vacker krans till mors grav. Han vrider sig – döljer ansiktet i händerna – gråter - säger det är inte min mor. Ett långt samtal. Upplösningen kom vid arvskiftet. Toll blev kallad att skriva på arvet. Han nekande och vidhöll att det inte var hans Mor. Ingen kunde tro. Han skrev inte på. Efter mor Kristinas död betalade han ej några fler böter. Han fortsatte att hjälpa folk som förr. Det blev rättegång, polishämtning för att få veta vem han var och söka den som var bötfälld.

David Gerhard Toll

Gravstenen på Östhammars begravningsplats

Från tinget i Östhammar:

Vid Östhammarstinget i fredags meddelandes bl.a. följande utslag.

Jordbruksarbetaren David Gerhard Toll från Häverö socken, vilken under 18 år gått under namnet Erik Johan Jansson och utgivit sig för att vara son till numera avliden kvinna i Hargs socken dömes till 20 dagsböter á 2 kr.

Ur Östhammars tidning den 28:e februari 1939.

Det allmänna omdömet om David Gerhard Toll var att han ej missbrukade mor Kristinas förtroende. Ingen son kunde vara mer omtänksam om sin mor än Toll. Rätte sonen Johan Erik Jansson dök också upp när ingen betalade hans böter.

Denna levnadsteckning över David Gerhard Toll är nedskriven i maj månad 1995 av Märta Jansson i Marka 4292, 74292 Östhammar.

Allt detta skulle kunna tolkas som en skröna, men historien är faktiskt helt sann. Från och med den 7:e februari 1941 är David G Toll skriven på församlingen i Börstil socken, det vill säga att han är utan fast bostadsadress. Den 14 januari 1944 utflyttar han till Hökhuvuds församling, men återvänder till Börstil den 7 november samma år och bosätter sig i Börstils by. Längre fram noteras han som boende i Norrskedika fram till den 9:e september 1958, då han utflyttar till Östhammar. Toll tyckte också mycket om att sjunga särskilt då han körde med häst både på väg och då han körde i skogen. Därför fick han namnet **Sjung- John**. Namnet tillkom naturligtvis under tiden i Marka då han gick under namnet Andersjans John. Namnet fick han sedan leva med livet ut. I en ålder av 73 år och 7 månader gammal begravdes han på Östhammars begravningsplats.

Foto: J Roger Toll

Några korta berättelser från förr

av Henry Nyström

Östhammarstravet

Karl Artur Sjöblom har berättat om travtävlingarna på Östhammarsfjärden. Jag vill göra ett tillägg. Kommer inte ihåg, men tror det var 1951.

Jag såg fram emot att få delta i travtävlingen. Några timmars träning med märren Pärla i Snesslinges omgivning.

Min far Axel o jag begav oss på söndagsmorgonen mot Östhammar med Pärla, som dragare.

Timmerkälke o drätt hade lastats i släden och förstas foder(hö) åt hästen (släden finns i min ägo). Det fanns stall vid Östhammars Tidning samt hos Norstedts. Vi använde ett av dessa, jag minns inte vilket.

Det tävlades i olika klasser. Min häst Pärla hade nordsvenskt påbrå och lätt för att trava. Min placering kommer jag inte ihåg, men det är ett roligt minne, som man ibland drömmer sig tillbaka till.

OSTHAMMARS TIDNING TORSDAGEN DEN 4 APRIL 1946.

Bildskörd från östhammarstravet.

Med Inor förer m. o. närk enligt

Dish Folkets H
Dish Godtempl
Dish Folkets H
Dish Folkets H
Dish Folkets H
Dish Folkets H
Dish Biografisk
Dish Kyrkaskola
Dish Frukostförd

Medlemm: Kaffe. Måltid kan hän

Pris söndagens travtävling i Östhammar var ett hästägare. Längst upp till vänster i bilden se en fästeställning om publikanslutningen, till vänster har Gull med sin köraren Evert Jansson (till runda) till höger en vacker bild av ett par travare. Landvägste storbas hederspris på 50 kr. Till höger en vacker bild av ett par travare.

Välkomna till Upplands travklubbs och poppa-ärendes travtävling. Vinterns stora PUBLIK-EVENEMANG.

o Dagens hedersgäster:
o Överdomare
o Curt Rylander
o Evert Lindström,
o Tage Olsson,
o "Jans" Jakobsson,
o från Stockholms Trav-sällskap.
o Spokar i stirklass:
o Grönlögare
o Nils Svensson

o Vad kanna "Sessan" och "Sjabylla" göra mot dessa storravare?

STADSKAMMAREN TORSDAGEN D. 26 FEBR. 1953.

Östhammars-TRAVET

Solvallo-PREMIÄR FÖR ROSLAGEN

SÖNDAGEN den 1 mars kl. 13

TELEGRAM - - - - EXTRA!

o Utsom välviligt tillmötesgående av ledningen för STOCKHOLMS TRAVSÄLLSKAP kommer några av Solvallo mest kända travare att delta i handikapp- och uppvisningstopp. Söndagspremiären är alltså publiken stifta bekantskap med till a favoriterna "LARGA", "DON QUIJOTE" och "CRACIUS" o * separe i söndagens mellanlopp på Solvallo, söda 3385

Stadsf. O

Minnen från förr

De kallades resandefolket, men i den här trakten kallades de skojare. Skojare Pettersson var en välkänd person. Han färdades med häst och trilla (en fjädervagn med 2 hjul). Han affärade med hästar "köpte och sålde".

Jag har ett minne från min barndom då jag fick följa med min far på kvarnresa till Forsmark, där fanns en vattendriven kvarn.

Det är tidigt på morgonen. Någonstans mellan Johannisfors o Forsmark hade Pettersson haft sitt nattläger. Jag ser framför mig den fina svarta hästen, som äter sitt hö. De hade troligen vilat där sedan gårdagen.

Vad jag har hört så bodde Pettersson i Gävle, så det var ju en lång tripp med häst. Senare på 50-talet blev jag bekant med en släkting till honom, men han åkte bil och sålde div saker kläder, mattor mm.

Ett vinteräventyr

I början på 50-talet gick jag i lära vid Gimo verkstadsskolor. För att ta mig till Gimo från Snesslinge åktes motorcykel, men en del dagar hade jag möjlighet att få åka med en svetslärare (Henrik Herre). Han bodde i Johannisfors och hade en Indien 750 cc med sidovagn. En kväll skulle han skjutsa mej hem. Det var snöstorm o mycket snö mellan "storavägen" och ner till byn. Efter några

hundratals meter stannade motorcykeln. Snön hade krängt av kedjan, som drev magneten. Det var att traska hem och låna häst och doningar av far för att släpa motorcykeln ner till byn och ta oss in i ladan.

En besvärlig procedur i ficklampans sken, men tändningen blev rätt inställd. Motorcykeln startade och Henrik kunde så småningom ta sig hem till Johannisfors.

Några tänkvärda och lustiga noteringar från tider som svunnit:

Sammanställt av Karl-Fredrik Ingemarsson

Resa i Roslagen 1832

Klippt ut Rospiggen år 1963 utgiven av Roslagens sjöfartsminnesförening.

I Uppsala universitetsbibliotek finns förvarad en liten handskrift, som fått signum S 140. Denna är författad av en ung filosofie studerande vid Uppsala universitet vid namn Frans Theodor Noreus. Uppsatsen utgör naturhistoriska och antikvariska anteckningar om Roslagen under en resa sommaren 1832.

Författaren, som var född i Norrköping 1809, var alltså endast 25 år gammal, då han som

stipendiat företog resan, något som också kan förmärkas i den eljest välskrivna uppsatsen, som onekligen rymmer många intressanta fakta, även om författaren i ett flertal fall stöder sig på Roslagens klassiska skildrare

Här några exempel på texter ur reseskildringen, uppenbarligen sågs inte vår stad Östhammar som ett uppbyggligt ställe. Hela texten går att läsa i Rospiggen år 1963

Fagerö

Dess inre var ett högt med gran och furu beväxt berg, från hvilket lågslutta löflundar liksom nedhängde ända till stranden. Mellan

Ekar, Hassel och Ahlar var vegetationen ymnig, fast ej just omväxlande.

Östhammar

Vägen till Östhammar passerades under stridt regn. Östhammar är den uslaste stad man kan få se. De bästa husen i staden voro Apotheke och Källaren, der vederbörande embetsmän säkrast träffas. Staden har något högt obehagligt och otrefligt, i och genom sitt hopträngda läge, hvilket ökas genom en dålig polis. På ena

sidan öfverhängande och fula berg, och på den andra ligger sjön, så grund som ett träsk. Osnyggheten är afmålad öfver allt, ehuru sjön går ända upp på gatorna. Staden ligger såsom i ett stenigt Arabien, hvilken olägenhet äfven yttrar sig genom de tufviga gatorna.

Söderö

Stadens förmämsta handelsvaror äro fisk och aska. Midt emot, på andra sidan den långa viken ligger som är en vacker och fruktbar ort. Der finnes, vid Kulla, en mineralkälla, som begagnas af ortens inbygare, vattnet om nätterna afhämtas derifrån, drickes i Östhammar. (Dr Arpi är Brunnsintendent.)

Resa till yttre skären! Snäckgrund består till stor del af uppkastade snäckor.

FLER ARTIKLAR OCH BERÄTTELSE I MEDLEMSBLADET

Bästa medlemmar i Frösåkers hembygdsförening vi efterlyser fler skribenter som har berättelser som har anknytning till vår verksamhet i föreningen. Vi tror att det finns medlemmar som har spännande historier och kunnande kring intressanta frågor händelser som skulle passa i vår medlemsskrift Skulle det vara så att ni tycker det är svårt att skriva ner och få ert alster i publicerings skick så vänd er till undertecknad eller någon i styrelsen så hjälper vi till.

Karl-Fredrik ordförande

0173 12108 e-post karlfredrik.ingemarsson@telia.com

En 1000-årig båtstäv finns nu på Marka båtsmanstorp

av Karl-Fredrik Ingemarsson

Citat ur Östhammar Tidning
28 februari (troligen 1964):

”Höstplöjning i Marka blottade märkligt fynd från vikingatiden. En dag i höstas när hemmansägare Robert Jansson i Marka höll på med höstplöjningen. Stötte plogbillen emot ett föremål i jorden. Herr Jansson stannade traktorn och undersökte närmare fyndet som visade sig vara en förstäv till en båt. Den var drygt två meter lång, av ek och väl bevarad trots att åtskilliga århundraden gått sedan den okända båten för sista gången förtöjdes vid Markasjöns strand. Fyndet rapporterades till landsantikvariens ombud målarmästare Georg Jonsson Valö, som omgående kunde fastställa båtstävens ålder till omkring år 1000 d.v.s. från vikingatiden. Herr Jonsson berättar för Östhammars Tidningens medarbetare att för 1000 år sedan sträckte sig Markasjön flera hundra meter längre upp just mot det område där det ganska märkliga fyndet gjordes. Landsantikvariern Alf Nordström har också blivit informerad om fyndet och kommer att besiktiga detta.”

Under hösten 2014 i samband med Öppethusdagen 21 september vid Marka båtsmanstorp överlämnades från Valö-Forsmarks hembygdsförening den båtstäv, ett antikvariskt fynd från Marka, som beskrivits i tidningsartikeln.

Denna båtstäv som härrör från den tid då transport/vattenvägarna kring Marka var anslutna till havet och utgjorde en del av transportlederna för vikingarna.

Då bodde säkert människor vid den dåvarande Markasjön som var mycket större än idag och hade flera anslutningar till kringliggande vattendrag.

Tänka sig att få se hur dessa människor hade det och hur de levde, minns att det då var det varmare än dagen klimat.

Frågan om överföringen av detta fornfynd till Markatorpet kom upp under en studiecirkel som föreningen hade 2013 gällande båtsmanstorp. Stig Hedlund som är en enastående kunskapare och kännare av vår bygd tyckte att fornfyndet kanske bättre skulle passa i Frösåkershembygds förenings samlingar och då vid Markatorpet än i Valö-Forsmarks hembygds museum.

Gåvan överlämnades den 21 september 2014 av ordförande för Valö-Forsmarks hembygdsförening, Lars Brandt.

Båtstäven skall sättas upp på väggen inne i kammaren med tillhörande information om fyndet och fyndplatsen och kommer att kunna beses under kommande säsonger.

Harg Marka. Västergården. Båttäv funnen N om gården av Hemmansägare Robert Jansson, Marka

Fotograf: [Nordström, Alf](#)

Datum: 14 Januari 1965

Arkiv/samling: [Stockholms läns museum](#)

Bautastenen vid Lilla Lugnet, Börstil

av Karl-Fredrik Ingemarsson

I Medlemsbladet våren 2014 har i artikeln om Bautastenen angetts fel plats för stenen. Dessutom hade vi noterat att vi ej funnit stenen. Hade vi nu följt Georg Jonssons kartskiss i häftet om Fasta fornminnen i Börstil så hade vi kommit rätt och kunnat konstatera att stenen står på angiven plats.

Den 5 oktober 2014 anordnade föreningen en fornminnesvandring där bl.a. Bautastenen besöktes. (Plats: bergknallen vid Lilla Lugnets grusschakt)
Rakt norr om denna plats vid Eds gamla trädgård finns ett antal gravhögar som idag är svåra att se p.g.a. att växtligheten har tagit över. Hela området omgärdas av Norsdiket som var den gamla vattenvägen som via Rörmaren sammanband vattenvägen med Olandsån och sedan vidare vattenvägar in i Uppland. Vid Eds by fanns en släpa för båtarna som skulle ut i havet där av namnet Ed som betyder båtsläpa. På andra sidan Norsdiket, sydost om Assjö by finner vi också ett större gravfält med ca 60-tal gravar.

Under hösten har föreningen varit i kontakt med Williamsson i Ed, som är markägare och med honom överenskommit att få röja runt Bautastenen. Bengt Nordström, Karl-Artur Sjöblom och Bosse Eriksson har gjort ett fint jobb och under tre dagar röjt och eldat upp ris, så att nu står stenen synlig i sin fulla glans och prakt, även fotkedjan syns tydligt fint i roten på kullen.

Se bilderna på nästa sida, där syns hur synligt och fint Bautastenen syns och där Bengt och kalle tar en välförtjänt kaffepaus.

Efter kontakt med länsantikvarien så skall denna plats bättre utmärkas och beskrivas. En skylt och beskrivning som Lars Göran Berg tillverkat kommer att sitta på en stolpe nedanför kullen.

Foto Bosse Eriksson

Hökhufvuds poststation 1875- 1879

av Bo Eriksson

Under 1870-talet skedde en kraftig expansion inom postverket. En av anledningarna till detta var att kronobrevbäringen upphörde 1874. Med kronobrevbäring avses skyldigheter för vissa hemman att befordra Kronans post såsom skrivelser och kungörelser till och från kronobefallningsman och kyrkan/prästerskapet. De som tog på sig att bli "kronopostbönder" upplevde ofta sysslan som betungande. I allmänhet utgick en blygsam ersättning plus att man blev befriad från skatt liksom från att bli inskriven till militärtjänstgöring. Detsamma gällde för bondens hästar men trots det uppvägs inte detta nackdelarna. Det var inte några fasta tjänstgöringstider för de bönder som åtog sig detta uppdrag vilket måste ha varit mycket svårt att kombinera med arbetet på gården.

Dessutom skulle breven fram på en viss tid och om man inte klarade detta kunde det bestraffas genom böter.

Att Postverket påtog sig uppgiften att överta kronobrevbäringen mottogs med stor tillfredsställelse. Reformen innebar en betydande ökning av antalet brev att förmedla. Vid 1874 års ingång öppnades 530 nya poststationer vilket kan jämföras med att det före det fanns 383 stationer. Då förstår man att denna omorganisation gav postverket en betydligt starkare ställning än tidigare. Dock försenades starten i Hökhufvud med 1 år för genomförandet. Fram till dess fördes brev i en s.k. lösväska från Fors länsmansboställe. Denna väska var inte förseglad utan kunde öppnas av postföraren vilket gjorde att han hade möjlighet att ta emot fler brev längs vägen s.k. lösbrev till postkontoret/stationen. Där skulle breven i väska karteras dvs. numreras och föras upp på en brevkarta som sedan åtföljde försändelserna. Den lösväska som användes vid Fors finns bevarad på Hembygdsgården i Östhammar. För övrigt har jag hört berättas att det finns två postväskor bevarade vid Hökhufvuds

hembygdsgård, om det stämmer vet jag inte med det låter spännande.

Poststationen i Hökhufvud öppnades 18750101 och föreståndare blev organisten Mattias Söderberg som bodde i Klockaregården/Gamla skolan så man kan nog med fog säga att posten "låg mitt i byn". Hans årsarvode för den sysslan blev satt till 100 kronor vilket han tyckte var en alltför dålig ersättning. Den 19 mars 1875 skrev han till poststyrelsen och förklarade att han tidigare "icke ägde den minsta kännedom om de med befattningen åtföljande göromål, tidsuppoffringar och ansvar, och allra minst kunna förmoda att denna station skulle komma att ombesörja postutväxling med Wahlö och Forsmarks socknar, vilket förorsakar ej så litet med göromål". Han påtalade att han önskade arvodet höjt till 200 kronor per år och att han vid avslag ville skiljas från befattningen. Postmästare Flodman i Uppsala tillstyrkte ansökan och poststyrelsen beslöt om bifall räknat från och med 1 juli 1875.

Flera av dessa nystartade poststationer blev mycket kortlivade och upphörde redan efter 1- 2 år på grund av för låg omsättning. Under 1875 hade 272 värdeförsändelser sänts från Hökhufvud och frimärken sålts för ca 280 kronor vilket ansågs tillräckligt för fortsatt verksamhet. Dock var det tal om indragning av Hökhufvuds poststation 1878 i anslutning till att Dannemora- Hargs järnväg togs i trafik. Den gången fick tanken på indragning bero.

Vad kostade ett brev att skicka vid denna tid? Under Hökhufvuds poststations existens brukades frimärken av ringtyp. De användes mellan 1872 och 1892. För tjänstepost (kronopost) användes speciella tjänstefrimärken. De tillhandahölls av poststationen i Hökhufvud och vid Fors länsmansboställe till de som var berättigade att skicka tjänste- och ämbetspost. Ett vanligt brev inrikes i första

viktlassen kostade 12 öre att skicka och utrikesbrev ex. till Amerika kostade 20 öre. Om man vill skicka värdebrev/assurans kostade det 12 öre + 50 öre dvs. 62 öre. Idag kostar ett vanligt inrikesbrev första viktlassen 7 kronor att skicka så i jämförelse får man nog anta att det var en ganska stor ekonomisk uppoffring att skicka ett brev 1875.

Noterbart är, om man är filatelist i alla fall, att man vid de flesta poststationer använde svart färg till datumstämpeln som man makulerade frimärken med men i Hökhufvud användes under hela perioden grön- blå färg.

Med anledning av att lantbrevbäringsreformen infördes i Stockholms län blev poststationen i Hökhufvud indragen från och med 1879-03-31 och Söderberg degraderades till kommunombud utan avlöning från Postverket, efter vederbörlig uppsägningstid på 3 månader. De

nyinrättade lantbrevbärlinjerna utgick oftast från postanstalter

belägna vid en järnvägslinje så i detta fall blev det Gimo. Järnvägen är viktig för att få fram posten i rätt tid och man förvånas över att ett brev ofta kom till mottagaren 1-2 dygn efter dåtidens infrastruktur.

Ångbåtslinjer brukades också med fördel ex. från Öregrund- Östhammar både norrut och söderut. Kronofogden i Eke emotsatte sig emellertid indragningen där han undrade hur kronobreven skulle befordras till Hökhufvuds fjärdingsmän och kyrka. Han erinrade att Hökhufvuds poststation hade inrättats "huvudsakligen genom postverkets övertagande av kronobrevbäringen". Då LBB- linjen troligen gick 2 gånger i veckan var han orolig att ärenden och kungörelser skulle försenas men poststyrelsens beslut blev som bestämt var. I senare kungörelser tillåts fjärdingsmännen att vid behov själva hämta sin post i Gimo "dock ej taga

befattning med avhämtande av Hökhufvuds kyrkopost, enär kronobrevbäring honom icke åligger". Alltså startade linjen mellan Gimo- Hökhufvud- Fors länsmansboställe 1979-04-01. Denna linje fick en egen datumstämpel och den är känd på frimärken och brev mellan 1891 och 1900. Vanligtvis stod ortsnamnet där linjen börjar först i stämpeln men i denna är det graverat HÖKHUFVUD- GIMO, och det kan man ju fundera över varför. Kanske utgick ändå linjen ifrån Hökhufvud via Fors och Gimo och sedan tillbaka till Hökhufvud. Lokal avvikelse?

Har detta, förutom historiskt och kulturellt, något ekonomiskt värde? För frimärken finns det kataloger som ger en prisbild och det finns även en katalog som värderar stämplarna från olika poststationer och tidsepoker. En Hökhufvud- stämpel, som var möjlig endast en kort tid, värderas i denna till 350 kronor på löst frimärke. På

en frimärkesauktion får du betala minst det dubbla för en bra stämpel, om

ens det räcker. Man kan ju leka med tanken hur många märken med Hökhufvudstämpel som är bevarade, inte särskilt många skulle jag tro. Kompletta försändelse, brev med frimärke, har jag aldrig ens sett men det finns säkert på någon vind eller i en gammal byrå någonstans. Värdet på en sådan försändelse kan man bara gissa!

Avslutningsvis vill jag trycka på värdet att dokumentera postal historia i din hembygd, då det var en livsviktig "livlina" för den tidens människor. Hem och leta i lådor och kartonger efter saker och dokument med postal anknytning.....

Artikeln är tidigare publicerad i Hökhufvuds Hembygdsförenings medlemsblad.

ÖSTHAMMAR I BILD

Torbjörn Forsman har textsatt ett urval av sin digra samling av gamla foton och vykort från Östhammar på 1920- talet.

Landsvägen vid Börstils kyrka på 1920-talet. Vägen var kurvig och kantades ofta av gärdes gårdar. Pojken som rider på hästen är Åke Owenius från Hanneberg.

Många av Upplands gästgivaregårdar var i bruk ännu vid 1900-talets början. I mitten av 1920-talet kom dock busstrafiken att konkurrera ut gästgivaregårdarnas hästskjutsar. Bilden visar Norrskedika Gästgivaregård på 1940-talet. Den gamla 1700-talsbyggnaden var en parstuga i två våningar. Huset ersattes med ett nytt boningshus i mitten på 1960-talet.

Ångbåtstrafiken blomstrade ännu på 1920-talet. Här ser vi Östhammar II i Vaddö kanal. I fören ligger resgodset staplat. På bryggans står Kapten Eriksson, boende på Södra Tullportsgatan (Ingrid Schrams morfar). Fotografiet är från omkring 1910.

Förvånansvärt stora segelfartyg kunde så sent som 1922 komma in i stadens hamn. Bilden visar ett av rådman Mathias Lundqvists fartyg. Fotografiet är taget av amatörfotografen Signe Jacobsson.

1923 revs Frösåkers Härads gamla Tingshus med invid Drottninggatan och kyrkogården. Bilden visar utsikten från kyrktornet i slutet av 1880-talet. På den stenlagda tingsgården hängertvätt på tork. Tingshusets flygelbyggnad mot Kyrkogatan var den s.k. Tolvmangården, där nämndemännen kunde bo när det var ting. Tolvmangården flyttades till Krutudden av stadens godtemplarförening. Längst ut på Krutudden ser man Kruthuset, som revs omkring 1910.

Sommaren 1926 anordnades en stor godtemplarträff för barn på Krutudden. Ett par av de allra minsta barnen bor ännu i Östhammar och minns denna händelse då även långväga gäster besökte Östhammar.

Till friluftsområdet och IOGT-logens s.k. Sommarhem på Krutudden fick man ta sig med båt. I mitten av 20-talet omnämner Östhammars Tidning att båten Max transporterat 600 besökare till Krutudden under en helg. Max drevs med en tändkulemotor och kördes av Sigge Lundström. Omkring 1929 byggdes bro till Krutudden. Den första bron var försedd med ett förhöjt mittparti så att man kunde ro under den.

Motorbåtsbryggan på hamnpirens norra sida i slutet av 1920-talet. Flera båtbyggare hade då etablerat sig i Östhammar, däribland Linus Jansson och bröderna Frisell.

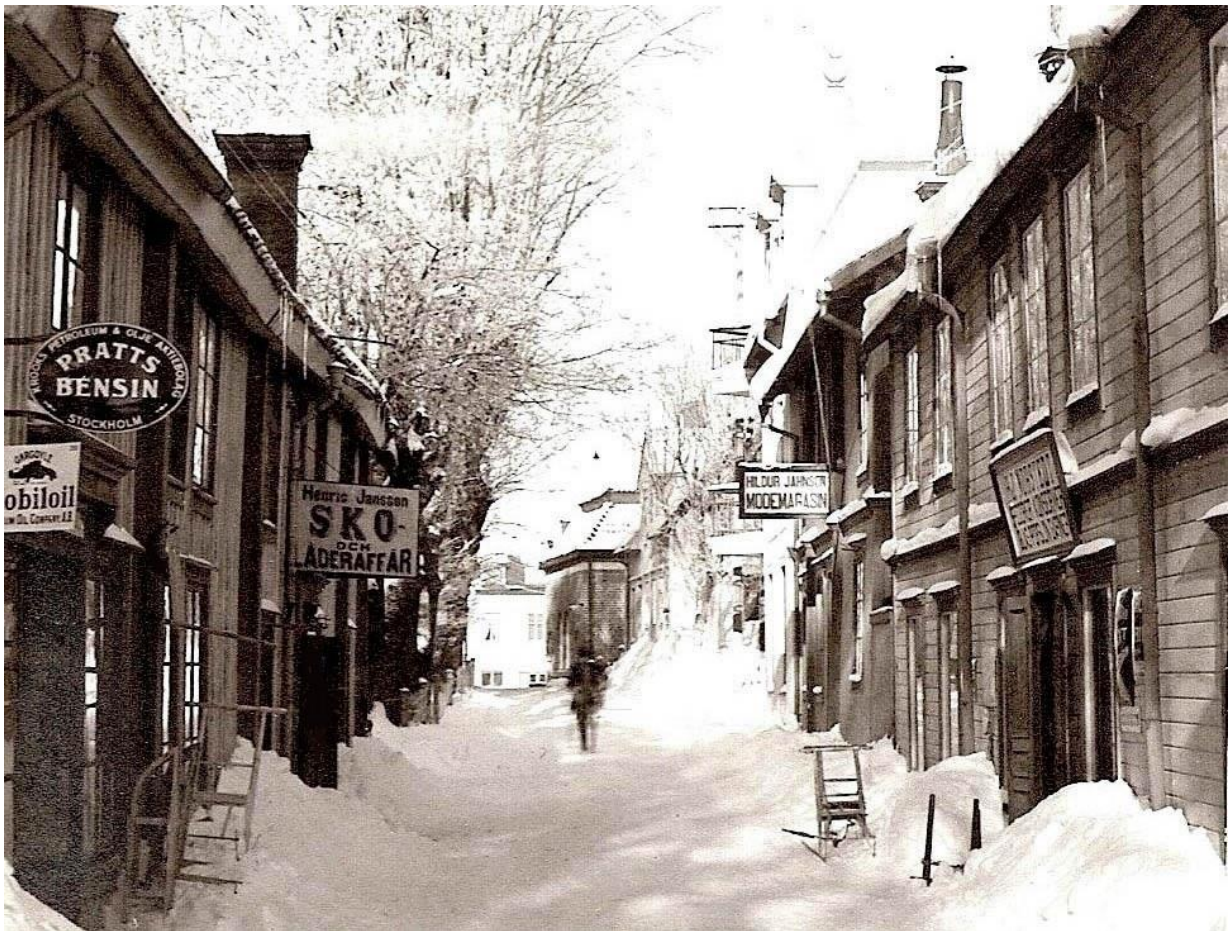

Landsbygd mitt i staden! Fotot är taget omkring 1929 där Storbrunn idag ligger! Det är Maj Mattsson (f.1918) med lillasyster som tagit med kaninerna ut på ängen. Huset bakom flickorna är den då nyuppförda Mattias Mattsons snickeriverkstad (som idag rymmer bland annat Blomstershopen). Flickornas far, Axel M Mattson drev diversehandel vid Torget åren 1922-32.

Maj Mattsons farföräldrar drev sedan 1911 jordbruk vid Gammelbyn. De brukade åkrarna där Frösåkersskolan och Infartens butikscentrum idag ligger. På bilden är det stadens gamla gästgivarhästar som på äldre dar fått en lugnare tillvaro i jordbruket. Bakom självbindaren ses Majs föräldrar samt en anställd. Bilden från slutet av 20-talet.

Drottninggatan sedd från Kyrkogatan omkring 1920. Till vänster Henric Janssons järnhandel och skoaffär. Henrik Jansson lät tidigt trycka upp en serie vykort från staden. Till höger Hjalmar Norstedts väl sorterade diversehandel och längre bort Hildur Jahnsjons Modemagasin (tidigare Julia Bloms Modesalong).

En bild från gården till Janssons Järnhandel. Till höger det större boningshuset somi bottenvåningen rymde postkontoret. Bilden visar postförare Myhrbergs sista postresa till Öregrund 1926.

Gluntsång vid Drottninggatan omkr 1920! Platsen är bostadsvåningen ovan Nordiska Handelsbankens kontor i hörnhuset vid Svarvagatan (idag tandläkarmottagning). De musicerande herrarna är kamrer David Blomquist (då bankkamrer och bosatt i våningen), frisör B A Lindqvist och färghandlare Gösta Berggren. De tillhörde fö Östhammars Manskör, grundad 1918. David Blomquist blev med tiden sysloman vid Lasarettet samt kommunalborgmästare.

Järnhandlare Henric Janssons rörelse inköptes senare av Edvard Holmgren. Han uppförde 1927 ett nytt hus i cementsten, s.k. Poolsten som han själv lät tillverka i ett hus vid Rådmanngatan. Här ser vi det nybyggda huset som ritats av byggnästare Carl Brunnström. Modeaffären t v drevs vid denna tid av Elin Gustafsson.

På 1920-talet blomstrade ännu badrestaurangen i det gamla Societetshuset. Damen längst till höger Hanna Lundström och det är ur hennes bevarade album jag lånat bilden. Sommarrestaurangen hade fullständiga rättigheter, något det skojades om då byggnaden under övriga året nyttjades som skola; Tidningen Motor skrev 1940 att Östhammar är den enda stad där realskolan har spriträttigheter!

– Mot rusdryckerna propagerade denna Budkavlebil som besökte torget inför folkomröstningen om spritförbud hösten 1922. Bilden är tagen framför Rådhuset, lägg märke till att torget då var belagt med kullersten! Nu blev det dock inget ja till spritförbudet och många kommer nog att tänka på Albert Engströms affisch ”Kräftor kräva dessa drycker”!

1922-23 uppfördes det stora Epidemisjukhuset invid Kyrkogatan. Här ser vi några av de många murare som var verksamma på bygget. Sjukhuset var mycket modernt och var t o m utrustat med ambulans!

I mitten av 1920-talet genomförde Kyrkliga Syföreningen en insamling, för att staden skulle kunna inreda ett församlingshem i det f d stallet vid Prästgården. Byggnaden kom att nyttjas fram till mitten av 1970-talet då församlingen inköpte Tingshuset. Byggnaden revs i början av 1990-talet då HSB byggde bostäder i kvarteret. Närmast intill Rådhuset står Garverigårdens brygghus som i slutet av 20-talet flyttades till Krutudden.

1929 inträffade en tragedi för många hushåll, då Allmänna Sparbanken gick i konkurs. Banken var belägen i det här huset på Norra Tullportsgatan. I banklokalen öppnade senare stadens Sjukhus. Längst bort till höger ser man Borgmästargården.

Östhammarsbor på bilsemester sommaren 1929! Bilen är en A-Ford av årets modell och det är David Blomquist som är på resa med sin familj. I tältet hustrun Sigrid och dottern Margaretha, intill står sonen Bo.

Östhammarsbor på båtutflykt till Färdgårde i början av 30-talet! Det är min morfar Gideon Forslöw som har bjudit på en sjötur i sin motorbåt från 1921. I badet min mormor Ruth och min moster Ingrid (Öhrn). Flickan i badmössa är fotograf Josef Edhlunds yngsta syster Tyra, född 1904.

Vy från hamnen med bagarmästare Johan Lindfors i sin motorbåt. Lindfors drev under 1920-talet konditoriet på norra delen av Drottninggatan (Björkmans). Ett sjöflygplan med båtformad nederdel har landat på vattnet! Piren där båtarna ligger byggdes 1907. Längst till höger skimtar Tolvmangården på Krutudden.

Bussar vid Pålkällan sommaren 1927. I bakgrunden baptistkyrkan Ebeneser, som revs i början av 1980-talet. Bussarna gick på sträckan Östhammar-Dannemora och har karosser tillverkade vid Bilsta. T v en Chevrolet -26, den andra bussen är en GMC -27. Längst till höger bussägaren Erland Forsman (min farfar) och intill honom står den unge konduktören Erik Strand (senare handlare i staden). Till vänster chaufför Karl Engvall.

Missionskyrkans barnverksamhet ca 1924! Många barn gick i söndagsskolan somockså bedrev lägerverksamhet, bl a i Hargshamn. Flickan som står som nr 7 från vänster är Maj Mattsson som än idag kan berätta många minnen från flydda tider. Längst bak står pastor Emil Thingberg i mitten. Vid sin sida har han den skäggprydda rådmanen Reinhold Sundberg och på sin andra sida båtbyggare Linus Jansson.

Bröllop i Baptistkyrkan Ebeneser vid Pålkällan omkr 1924. Det är bagare Boman som gifter sig! Snett till höger bakom brudgummen står komminister Uddin. Mannen längst till höger i skägg är repslagare Gustaf Logren.

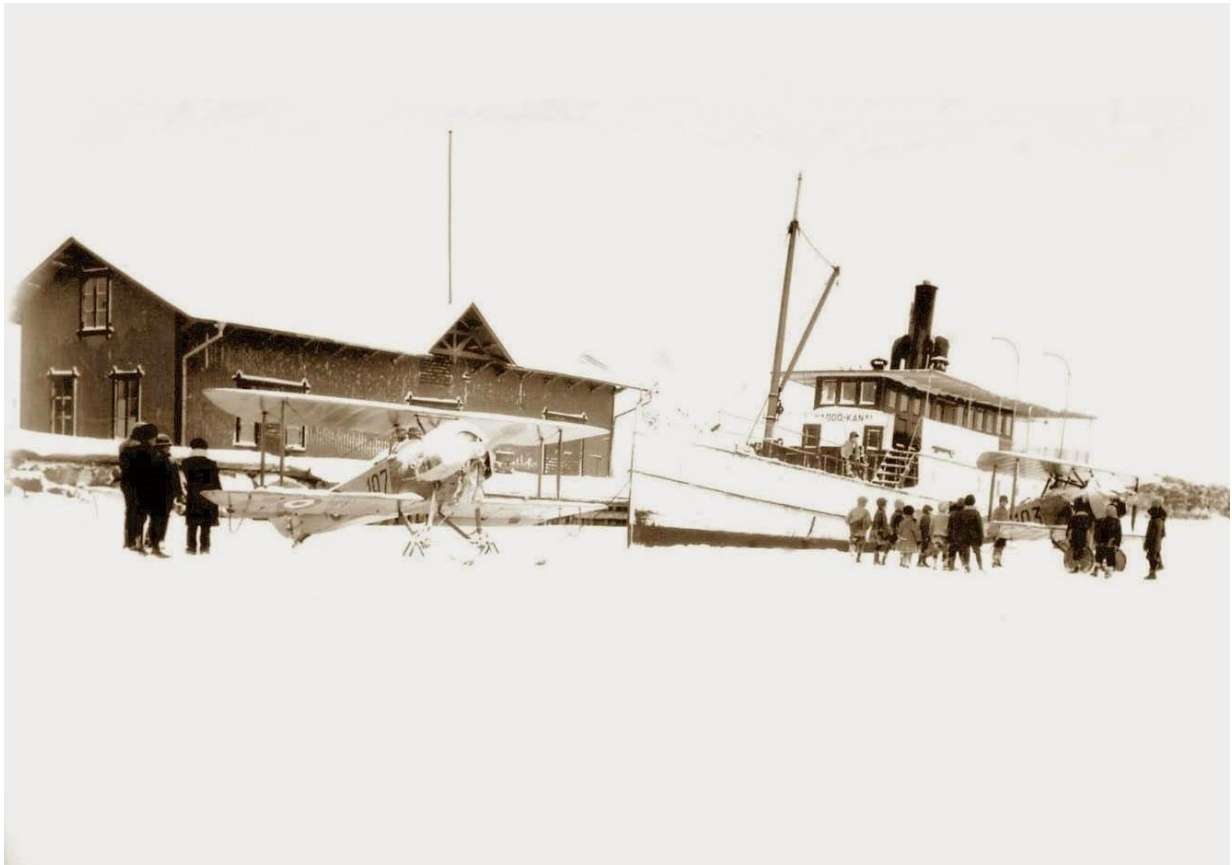

Nordanviksgatan en morgon i slutet på 1920-talet. Kvinnan kommer gående från mejeriet som då var inrymt i gårdshuset invid den stora hotellbyggnad som källarmästare Ivar Jansson uppfört några år tidigare. Nya Hotellet var ämnat som järnvägshotell då det under många år planerades för järnväg till Östhammar och Öregrund. Till väster barmorskan, fru Liljas hus och bakom damen ses Fattigstugan som revs 1962. (På gårdssidan ligger Nordanviksstenen.)

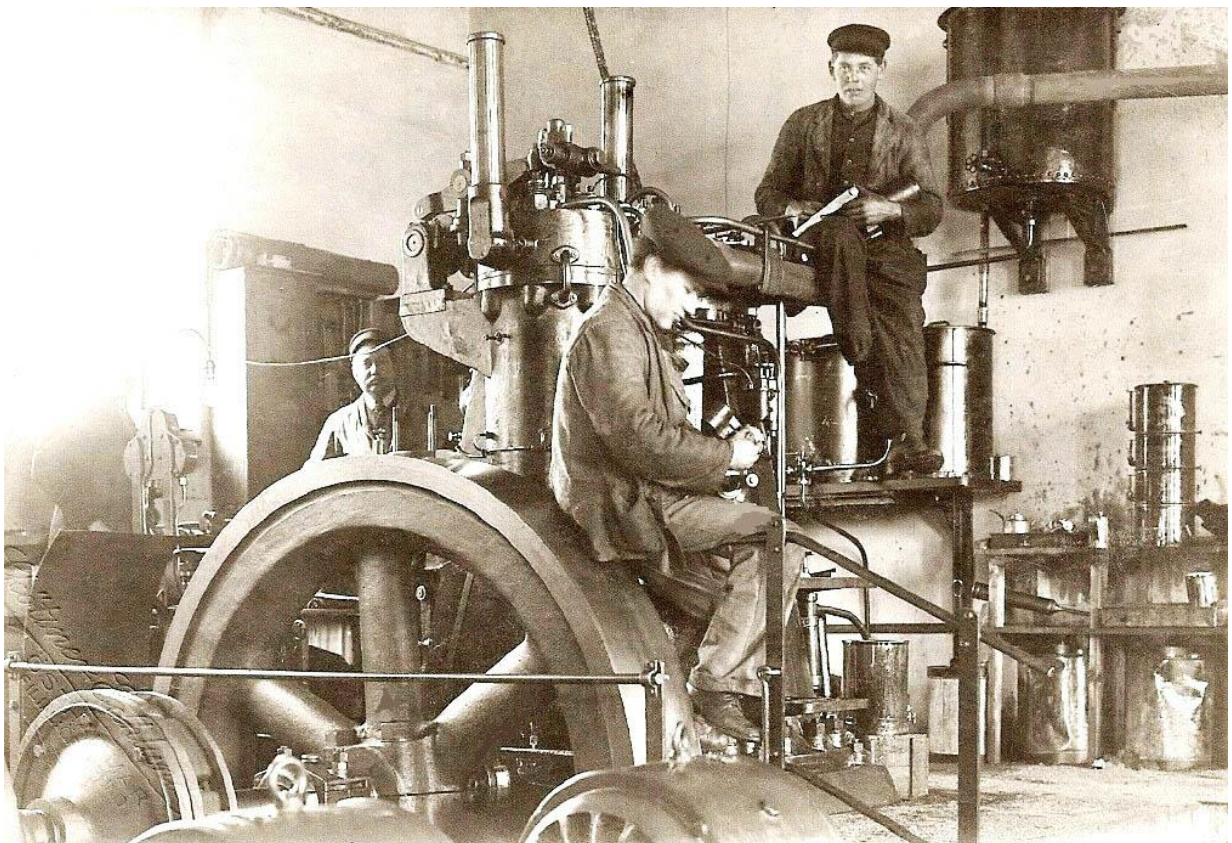

Fram till slutet av 1920-talet gick all trafik till Torget via Norra Tullportsgatan. Bilden visar den nya väg som drogs till torget efter det att staden köpt marken efter skräddare Löfberg, som bodde i huset närmast på Norra Tullportsgatan. Den breda gatan mot torget slutar vid den kopparslagare Wilkessons gård vid Torget. Denna gård revs 1942, varvid Prästgatan kunde breddas ned mot Hamnen. Närmast till vänster i bild ses baptistkyrkan.

I februari 1925 landade flera militärflygplan i Östhammars hamn. Ett plan fick till följd av dåligt väder, nödlanda på Stordammen i Forsmark. Flygplanets propeller skadades då och förvaras idag på Forsmarks Bruksmuseum. Många orsbor tog vara på tillfället att på nära håll studera planen. En av de orsbor som tog några av de fotografier som finns från detta tillfälle var sättnare Carl Andersson vid Östhammars Tidning (Göran A:s far).

Interiör från Mathias Karlssons Elverk vid Pålkällan. Elverket drevs med en dieselmotor och togs i bruk hösten 1912. M Karlsson hade tidigare byggt cyklar och även stadens första bil 1905. Fabrikör Karlsson står lägst till höger i bild och mannen som sitter överst är Algot Lindkvist. Elverket förvärvades av Östhammars stad under 1920-talet.

På berget ovanför Badhusparken stod under många år det här dekortativa utsiktstornet. Det öppnade sommaren 1902 och erbjöd fem uthyrningsrum med balkong samt glasad servering med vidsträckt utsikt. Tornet var tidigare en väderkvarn av s k holländsk typ, dvs kvarnets överdel med vingar gick att vrida mot vinden. För ombyggnaden svarade Kvarnens ägare, rådman Mathias Lundqvist som också drev Östhammars Ångsåg där panel och snickeridetaljer tillverkades. Tornet revs 1942.

Den här bilden visar biografsalongen på Storbrunn hösten 1938. Det är traktens lantbrukare som har samlats till ett möte angående ett slaktteriförbund. Bilden publicerades i Östhammars Tidning. Storbrunn uppfördes av IOGT 1935 och har under hösten 2014 sålts till Östhammars Kommun.

Bilder från några aktiviteter under 2014

Juni Nationaldagsfirandet

Juli Hemvårdardagen

September Besök av Söderöns Hembygdsförening

Oktober Öppet Hus Båtsmanstorpet i Marka

Oktober Fornminnesexkursion

November Några foton ur produktionen "Tre Östhammarsbåtar", som tagits fram i samverkan mellan J Roger Toll och Hembygdsgörelsen

Verksamhetsberättelse för Frösåkers Hembygdsförening 2014

Styrelsen avger följande berättelse för verksamhetsåret 2014

Styrelseledamöter och övriga funktionärer

Ordförande	Karl-Fredrik Ingemarsson
Vice ordförande	Berit Mattsson
Sekreterare	Tommy Sjölander
Kassör	Sten Lindholm
Ledamot	Torbjörn Forsman
Ledamot	Margaretha Jakobsson
Ledamot	Karl-Artur Sjöblom
Suppleant	Nils Nilsson
Suppleant	Bo Eriksson
Suppleant	Ragnhild Sjögren
Revisorer	Gunnar Frisell och Steffen Rubensson
Valberedning	Elof Svens, sammankallande och Willy Olsson

Ansvarig för:

Fastighetskommitté	Karl-Artur Sjöblom
Museikommitté	Torbjörn Forsman
Samlingskommitté	Karl-Fredrik Ingemarsson

Ombud till Upplands Fornminnesförening

och Hembygdsförbund Karl-Fredrik Ingemarsson

Styrelsen har under verksamhetsåret haft 9 stycken sammanträden. Årsmöte i februari med 29 medlemmar närvarande. Antalet medlemmar vid årets slut var 265 personer, en ökning med 18 personer. Ett Medlemsblad har getts ut och en samproduktion med J R Toll om "Tre Östhammarsbåtar", ett häfte på 36 sidor.

Ekonomi

Styrelsen föreslår att årets resultat kronor + 1 816,45 (-3 976,11) balanseras i ny räkning.

Aktiviteter under året:

Nationaldagen den 6 juni Årets nationaldagsfirande genomfördes i bästa möjliga försommarväder med sol och vindstilla. Enligt tradition samling och flaggutdelning på Rådhusorget. Därefter gemensam marsch från Rådhuset till hembygdsgården under ledning av blåsorkestern Al Fine. Cirka 175 personer deltog i firandet. Föreningens ordförande Karl-Fredrik Ingemarsson höll ett tal med tonvikt på historiens betydelse för vårt lands utveckling och om Östhammar som en blomstrande hantverkstad på 1750-1950 talet. Lill-Bengt lånade ut och riggade upp sin högtalaranläggning så att alla kunde höra tal och musik.

Hemvändardagen 27 juli arrangerades för 4:e året. Dagen är tänkt att skapa en mötesplats för hemvändare, nyinflyttade och ortsbor. Cirka 60 personer deltog i arrangemanget. Lill-Bengts trio med sångerskan och hemvändaren Ragnhild Sjögren inledde med igenkännande och värmande musik ur Evert Taubes visskatt och några jazzlåtar. Musikunderhållningen var ett uppskattat inslag och besökarna trivdes i den vackra hembygdsparken. Karl-Fredrik visade gamla affärsskyltar från Östhammar och Torbjörn berättade entusiastiskt om personerna och historien bakom varje skylt. Skyltar från ett blommande affärsliv i Östhammar: Ida Löflings Blomsterhandel, Hederéns kött & fläskaffär, Nya Kafét och Resanderum, E Söderholms Fiskaffär, A Jacobsons Diversehandel, Emil A Sjulander, Bilstation, M Karlssons Förnicks Mek Verkstad, Johan Wilkesson och så några reklamskyltar "Tvätta med Vita Tvätt Björn", "Lazarol och Lazarin förnämsta Husapotek". I bakgrunden mullrade åskan och blev allt hotfullare. Karl-Fredrik och Torbjörn hann precis avluta sin punkt när ösregn och kraftig åska tog över. Deltagarna tog skydd i våra byggnader och kunde fortsätta med att titta på en fotoutställning, som Torbjörn hade gjort. Gamla kort från hamnmagasinet, som olyckligtvis hade brunnit ner för bara någon vecka sedan.

Hembygdsgården Under sommaren har under fem veckoslut fredag till söndag hembygdsgården varit öppen med möjlighet att fika och se våra samlingar. En uppskattad verksamhet.

Besök av 20 gäster från Söderöns Hembygdsförening 14:e september Viveka Vestman har tagit kontakt vår förening och ett program med – Stadsvandring och Visning av våra hus och samlingar genomfördes. Vår eminente Torbjörn Forsman guidade genom staden och berättade om historien, hus och människor. Efter att Berit och Margareta serverat gott kaffe med dopp, vackert dukat i vår trevliga lokal, Löflingska gården, visades våra samlingar. Gästerna förevisades Bilstaboden, Svarvare Holms verkstad, Tingshuset, Garvargården och Skomakarestugan.

Öppet hus 21 september av Båtmanstorpet Marka Rote 100. Under dagen överlämnades ett fornfynd av Valö-Forsmarks hembygdsförening, en båtstav från 1000 talet upphittad 1964 vid Markasjön, till Frösåkers hembygdsförening att förvalta och visa. Ett 50-tal besökare, som kommit fick en information om:

- hur föreningen erhållit Båtmanstorpet som gåva
- krigsmaktens tillväxt och utveckling "Ständiga båtmanshället"
- korpral Erik Öberg, siste båtsmannen på torpet född 1850
- Marka bys historia.

Kaffeservering och visning av byggnader genomfördes i ett fint höstväder.

Fornminnesresa den 5:e oktober Klockan 10 samlades 16 nyfikna personer för att tillsammans genomföra en resa runt Östhammarsbygden i fornminnens tecken. Besök på följande platser Bautastenen, Assjö Gravfält med 50 fornlämningar och 25 gravar, Frösåkers härads avrättningsplats, minnesplatsen över branden i Fattigtugan i Börstil, Jättegrytan i Marka, Båtmanstorpet Rote 100 där fika och varmkorv serveras.

En studiecirkel har genomförts med totalt 12 sammankomster. Intervjuer, som bandats har genomförts med Ann-Marie Löfstrand, Göran Andersson o Elof Svens samt Ulla Rudolfsson. De ämnen som behandlats har varit Östhammars Tidning och Östhammars stads utveckling under 18–1900-talet.

Gåvor, under året har föreningen erhållit:

- protokoll och matrikel för Östhammars solidariska Koförsäkringsförening	Bernt Karlsson
- manus till "Tre Östhammarsbåtar"	J Roger Toll
- spinnrock och smidd spik till båtsmanstorpet	Vivi Lindberg
- träblock svarvade i Östhammar	Torsten Östlund
- seldon tömmar och hästgrejor	Lars Eriksson
- tavlor och en ask gjorda av Josef Edlund	Vivi Lindberg
- gammal hyvelbänk gjord av snickare Mattson	Ulla Rynefält
- kopparsaker och kort från Solgården	Östh Kommun
- affärsskyltar	Per Rudolfsson
- hästsläde	Henry Nyström

Slutord från ordföranden

Jag vill rikta ett stort tack till alla ideella krafter som bidragit och som gör vår verksamhet möjlig.

Tack

Styrelsens underskrifter:

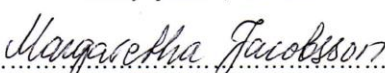

Karl-Fredrik Ingemarsson, ordförande

Berit Mattsson, vice ordförande

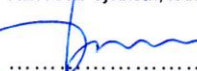

Sten Lindholm, kassör

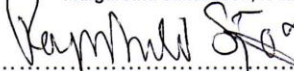

Tommy Sjölander, sekreterare

Karl-Artur Sjöblom, ledamot

Margaretha Jakobsson, ledamot

Torbjörn Forsman, ledamot

Bo Eriksson, suppleant

Ragnhild Sjögren, suppleant

Nils Nilsson, suppleant

FÖREDRAGNINGSLISTA VID FRÖSÅKERS HEMBYGDSFÖRENINGENS ÅRSMÖTE 15 FEBRUARI 2015

Klockan 13:00 Missionskyrkan i Östhammar

1. Val av ordförande och sekreterare för mötet.
2. Val av protokolljusterare tillika rösträknare.
3. Fråga om mötet har utlysts på rätt sätt.
4. Fastställande av dagordning.

5. Styrelsens verksamhetsberättelse för det senaste verksamhetsåret.
6. Styrelsens förvaltningsberättelse (balans- och resultaträkning) för det senaste räkenskapsåret.
7. Revisorernas berättelse för det senaste räkenskapsåret.
8. Fråga om ansvarsfrihet för styrelsen för den tid revisionen omfattar.

9. Fastställande av medlemsavgifter.
- Styrelsen föreslår att medlemsavgiften höjs till 150:- från 2016

10. Fastställande av verksamhetsplan och behandling av budget för det kommande verksamhets-/räkenskapsåret.

11. Val av ordförande samt övriga styrelseledamöter och suppleanter.
  - a Val av ordförande för 2 år (väljs på 2 år udda år) 2015/16
  - b Val av kassör för 2 år (väljs på 2 år jämna år) löpande 2014/15
  - c Val av sekreterare för 2 år (väljs på 2 år udda år) 2015/16
  - d Val av 4 ledamöter för 1 år
  - e Val av 3 suppleanter för 1 år
  - f Val av ansvarig för
    - Fastighetskommitté för 1 år
    - Museikommitté för 1 år
    - Samlingskommitté för 1 år

12. Val av 2 revisorer för 1 år
13. Val av 2 till valberedning för 1 år varav en sammankallande

14. Övriga frågor
  - Proposition av ekonomisk betydelse, framtagande av en bok om Rådman Lundkvist rederiverksamhet under 1800 och 1900 talet (se nedan)

Proposition från styrelsen:

Då stadgarna anger att ärenden över 50 tkr skall beslutas av årsmötet föreligger här en proposition om att trycka och ge ut en bok om Rådman Lundkvist rederiverksamhet under 1800 och 1900 talet.

En hembygdsforskare Roger Toll i Hallstavik har lovat ställa sitt manus till en bok om Rådman Lundkvist rederiverksamhet till Föreningens förfogande mot att han får somersättning 25 ex av boken för egen del. Toll har ett manus på ca 200 sidor med mycket omfattande bildokumentation gällande Rådman Lundkvists rederiverksamhet.

Styrelsen förordar att detta alster bör komma till tryckning och därmed göras möjlig för intresserade föreningsmedlemmar och Östhammarsbor. Bedömning är att det föreligger ett stort intresse att ta del av denna för Östhammar så intressanta epok.

Styrelsen förslår årsmötet att få disponera 125 tkr för detta ändamål. Finansiering är tänkt, att genom försälja denna bok, tillsammans med sponsring kunna täcka merparten av kostnaden.

Netto kostnaden för föreningen bör enligt vår diskussion inte överstiga 20 tkr med en försäljning av 300 ex a 350 kr = 105 tkr.